

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 3. števil. 507 - Cena 5 lir - 3 jugolire - 2 din Poštnina plačana v gotovini TRST, nedelja, 26. januarja 1947 UREDNISTVO in UPRAVA, PIAZZA GOLDONI št. 1 - I. Tel. št.: Ur. 93806, 93808 - Upr. 93807. Rokopis se ne vračajo

Danes ni Trst samo pomorsko-trgovinsko mesto, temveč tudi industrijsko in velike množice tržaških delavcev in nameščencev živijo od dela v tovarnah ter so svojo eksistenco neločljivo povezale z obstankom tržaške industrije.

Problem plačilne bilance STO

Ustvarjajoče delo - rešitev Trsta

Spridlo reševanja življenjskih problemov tržaškega gospodarstva je tržaška javnost izpostavljala tako neumljenemu obdelovanju z raznih zainteresiranih strani, da bi slovek moral biti pravi prelovalni gospodarstveni svetec ali pa vsaj tmeti veliko do francoskega ekonomskega, da bi se ne dal zapeljati in da bi si lahko sam ustvaril objektivno sodbo.

V takšnih trenutkih se je treba postaviti na trdna tla osmurnih načel in posredno konkretno rešitost. To velja tudi glede vprašanja tako znanje plačilne bilance STO, s katerim sluša italijanski nacionalistični tisk zbegati Tržačane in dokazati, da STO ni sposobno za lastno stitjenje in da se tržaško gospodarstvo da rešiti edino s priključitvijo Trsta k Italiji.

Trajno poslovna bilanca bi, naravno povedano, pomenila, da je produktivna sila vsega prebivalstva STO zaradi posebnih sezonskih gospodarskih razmer ali zaradi lastne nenobe tako majhna, da se prebivalstvo ne bi moglo preživljati z lastnim delom in da bi bilo prisiljeno prositi milosrdenje pri drugih državah. Takšna neodržljiva pasivnost plačilne bilance bi seveda prinesla prej ali slej gospodarsko in politično smrt, kajti gotovo ni niti ena država ne skiplina država tako močno gospodarstvo in politično zainteresirana na ohraniti neodvisnega STO, da bi z lastnim mlekom hranila takšno stitjenje nesposobno državno tvorbo.

V resnici niso gospodarske in finančne perspektive STO niti zdaleč tako optimne. V razlaganju o trenutnih težavah, ki jih ljube, pr. delo upravljanje gospodarstva, se niti ne bomo spuščali, ker se z njimi, v današnji splošni pojavi krizi in na prelomu dveh gospodarskih sistemov, morajo boriti tudi največje države in ker torej niso organična značaja.

Dolgoletna zasledba Italije je močno prizadela nekatere dimitelje tržaškega gospodarstva, zlasti pomorstva, toda sami temeljni niso izpodkopani. Ostala je luka — zahvala za to gre Jugoslovanski armadi, ki je prepričala, da bi jo Nemci vrgli v zrak — z usemi svojimi napravami, v katere je vloženo ogromno truda našega delaistva in uma njihovih projektantov kakor tudi baje do narja. Glavne konkurenčne luke Hamburg, Gdinja, Gdansk in Roka so po svoji hudo poškodovane. Če izrazimo politično Unrre, Trst ni mogel te svoje prednosti pred svojimi tekmecki izkoristiti zaradi polnevega reševanja razmejitvenega upravljanja in ostalih političnih in gospodarskih zadev na mirovni konferenci, medtem ko dane nekatere luke na severu, kakor Gdansk in Gdinja, še poslujejo s preko polovice predvojnne stornitosti. Že sam tranzitni promet z državami v zaledju postane lahko bogat vir dohodkov tržaškega gospodarstva, saj prinaša tranzitna trgovina poleg zasluska za manipulacijo v samem pristanišču tudi dohodke za zavarovanje in prevoz. Za obiljenje tranzitne trgovine so seveda potrebni določeni pogoji tudi politične narave, predvsem popolna lojalnost nasproti državam v zaledju, ki sicer lahko promet obrnejo v drugo smer. Zgodovina Trsta za dva stoletja, ki je hotel iz njega napraviti orodje svoje politične in gospodarske ekspanzije, naj bo v pouk tistim, ki bodo odgovorni za politično orieniacijo STO. Tako se n. pr. vprašanje vzpostavitve jadranske tarife, ki je bila osnova konkurenčne zmoglosti tržaške luke v zaledju, da rešiti edino sporazumno z državami tega zaledja, predvsem z Jugoslavijo, ki obvlada vse glavne dostope iz njega in je v tej zvezi že izjavila pri mitovnih pogajanjih, da v tem pogledu ne bo dopuščala diktatov, kakršne si je dovoljevala povojna Italija nasproti državam naslednjim v Podonavju.

Razporna crta tržaškega gospodarstva gre od trgovine in tranzitne k industriji. Odkar se je v drugi polovici prejšnjega stoletja prvega industrializacija tržaškega zaledja, se je v funkciji Trsta pojavila organska sprememba, kolikor je vedno bolj pesala čisto trgovinska stran, t. i. vloga trgovinskega posredništva med zaledjem in prekromskimi deželami. Ter se Trst sedaj bolj postavlja samo prevoznik v albi industrije v zaledju, uvablja je surovine za to industrijo in ozvali njeno izdelke. V zaledju tega stoletja pa se pojavljajo prvi podatki industrializacije samega Trsta in Tržaškega zaledja. Danes ni Trst samo pomorsko-trgovin-

DELO NAMESTNIKOV ZUNANJIH MINISTROV

Sporazum o neodvisnosti Avstrije

Južna Afrika hoče zopetno zaslužnjenje Koroških Slovencev

London, 25. — Po približno dveh tednih dela so se namestniki zunanjih ministrov končno sporazumeli o prvem delu mirovne pogodbe z Avstrijo. Ta del določa, da zavezniške države jamčijo za neodvisno in suvereno avstrijsko državo. Niso pa se razpravljali o natančno sklenili, kakšno obliko oblasti bo Avstrija imela.

Se prej je bil južnoafriški delegat Scallan obrazložil stališče Južne Afrike glede mirovne pogodbe z Avstrijo. Po njegovi izjavi ni biljnih razpravljavanja. Scallan je izjavil, da se Južna Afrika izreka proti kakršni koli spremembi avstrijskih meja, ki bi morale ostati, karšne so bile pred anšlusom. Predlagal je, naj bi se besedilo avstrijsko-italijanskega dogovora o Južnem Tirolu vneslo v besedilo mirovne pogodbe z Avstrijo, glede jugoslovanskih zahtev je dejal, da bi ugodite prim zahtevam povzročila nove zahteve drugih obmejnih držav.

Če pa bi sprejeli načelo o popravkih meje, predlaga Južna Afrika, da bi se to izvršilo na podlagi priporočil posebne komisije, v kateri bi bile zastopane razen štirih velikih držav, ki so se vojne aktivno udeležile.

Zahteval je tudi, naj bi namestniki dobili pooblastilo od zunanjih ministrov, da bi se pred sestankom v Moskvi zahtevali od prizadetih držav predložitve raznih načrtov mirovne pogodbe, ki bi jih potem obravnavali stiri zunanjih ministri. Scallan je tudi predlagal, naj bi uamknili okupacijske čete iz Avstrije najpozneje 60 dni po ratifikaciji mirovne pogodbe po štirih velikih.

Namestniki so nato razpravljali, ali naj pogodba vsebuje določbo o jamstvu za politično in gospodarsko integriteto Avstrije. O tem pa niso dosegli sporazuma.

Britanski delegat je predlagal, naj bi jamstvo za avstrijsko neodvisnost zavzelo obliko začasnega sporazuma.

Borba španskega ljudstva proti naraščajočemu Francovemu terorju

Glavni tajnik enotne socialistične stranke v Kataloniji Joan Comorera je objavil v pariškem listu 'Accion' članek sledeče vsebine:

Začasna zmaga Franca in njegove falange ni nikoli pomenila, da se ima špansko ljudstvo za premagan. Špansko ljudstvo se ni uklonilo Francovi diktaturi, ki je bila vsiljena od mednarodnega fašizma, pač pa je nadaljevalo svoje borbene delovanje in domoljubne sinove našega ljudstva.

Delavstvo vodi v borbi katalonska enotna socialistična stranka, ki je enotna stranka delavskega razreda, stranka katalonskega ljudstva.

Delavstvo vodi v borbi katalonska enotna socialistična stranka, ki je enotna stranka delavskega razreda, stranka katalonskega ljudstva.

Delavstvo vodi v borbi katalonska enotna socialistična stranka, ki je enotna stranka delavskega razreda, stranka katalonskega ljudstva.

Delavstvo vodi v borbi katalonska enotna socialistična stranka, ki je enotna stranka delavskega razreda, stranka katalonskega ljudstva.

Delavstvo vodi v borbi katalonska enotna socialistična stranka, ki je enotna stranka delavskega razreda, stranka katalonskega ljudstva.

Delavstvo vodi v borbi katalonska enotna socialistična stranka, ki je enotna stranka delavskega razreda, stranka katalonskega ljudstva.

Delavstvo vodi v borbi katalonska enotna socialistična stranka, ki je enotna stranka delavskega razreda, stranka katalonskega ljudstva.

Nizozemska je predložila namestnikom zunanjih ministrov spremenbo svoje meje z Nemčijo, tako da bi se meja skrajšala. Nizozemska zahteva okraj Benelux, ki sega 24 km v nizozemsko ozemlje; črna čepa pri Vredunu in Anholtu; majhne popravke v bližini mest Cleve in Emmerich, v bližini nizozemskih mest Roermond, Sittard, Hertogenrade in Aix le Chapelle ob nizozemsko-nemško-belgijski meji. Dlje odreka Nizozemska Nemčiji pravice do popolne suverenosti nad izlivom reke Emse.

Glede gospodarskih vprašanj zahteva spomenica, naj se posveti posebna pažnja vprašanju nedovoljene konkurence nemških pristanšč in valutnemu režimu. Nizozemska zahteva tudi pravo uporabo Rena in to ne samo v tehničnem smislu, pač pa tudi, glede tarif ter valutnih in trgovskih predpisov. Nizozemska zahteva tudi pravico tranzita preko Nemčije brez omejitev. Pravi, naj upoštevajo, da njeno zaledje sega do donavskih držav, kar naj upoštevajo pri režimih pristanšč, ki niso pristanšča severne Nemčije, na primer pri režimu tržaškega pristanšča. Končno zahteva Nizozemska svobodno in neomejene koncesije za rudnike v Nemčiji.

Novo francoske spomenice o Nemčiji

Iz poluradnih virov v Parizu javljajo, da bodo dvema francoskima spomenicema glede Nemčije, ki so ju pretekli teden pridložili britanski, sovjetski in ameriški vladi in katerih glavne točke so večer objavili, sledile spomenice glede Portugala, Porenja, reparacij in glede drugih nemških problemov, katere bodo predložili v marcu konferenci zunanjih ministrov v Moskvi.

Namen teh spomenic je označiti podrobno francosko zunanjo politiko glede Nemčije, na podlagi katere naj zunanji ministri razpravljajo o Nemčiji.

DE GASPERI JE PRINESEL KRIZO V ŽEPU IZ AMERIKE

Rim, 25. — Italijanska vladna kriza se je v zadnjih 24 urah še poslabšala, ker se De Gasperi odločno upira, da bi sprejel minimalne pogoje socialistov in komunistov. Danes je tudi italijanska republikanska stranka javila, da v pogojih, ki jih stavlja De Gasperi, ni more stopiti v vlado.

De Gasperi pa ni odnehal in je danes izjavil, da sicer ni aktualna sestava vlade iz samih demokratstjanov, da pa ne bo okleval sestavitve take vlade, če bo potrebno.

Novinarski in politični krogi v Rimu so menja, da je kriza vladne Italiji neposredni vzrok nedavne obiska De Gasperija v ZDA. Po mnenju političnih krogov v Rimu je neka skupina ameriških politikov — na prvem mestu senatorjev Vandenberg in Tafta, — večkrat hrbtala De Gasperija, naj vodi ostro politiko proti levitarjem ter so mu grozili, da bodo ZDA v nasprotju s primeru prenehale podpirati Italijo. De Gasperi je torej odšel v ZDA s »vrstnim namenom, da se ravna po tam političnem navdušenju, kar se je posebno jasno izražalo v njegovi izjavi, ki jo je dal ameriškim dopisnikom na Azorskih otokih, ko se je vračal v Italijo. De Gasperi je tedaj dejal:

«Če komunisti ne sprejmejo mojih zahtev za sodelovanje, tedaj bom usel tudi brez njih.»

Prepričan v ameriško podporo in omejen zaradi kriza, ki ga je dvignil reakcionarni tok u uspehu njegovega obiska v ZDA, je De Gasperi neprijetno poizdal dati ostavko vladi, ne da bi obvestil ostale ministre — razen ministra zunanjih zadev Nenni, — in niti parlamentarne skupine krščansko-demokratske stranke.

O vzrokih ostavke pravi list «Osservatore romano», da se stališče, ki so ga zavzele nekatere vladne stranke, tolmachi izpoveduje kot nasprotno pogojem, pod katerimi bi Italija mogla računati na pomoč ZDA.

Desničarski tisk odkrito piše, da je De Gasperi prišel iz Amerike »križ v žepu«.

Nov organ rimskih rojalstov — legitimistov «Corriere della Gazzetta» piše v uvodniku, da De Gasperi ni prinesel s onstran Atlantskega oceana zletega teleta, ampak da je prinesel iskreno in absolutno prepričanje, da bo lahko računal na podporo Amerike pri izvrševanju težavnega manevra, da se otrese komunistov. De Gasperi se je stavil na razpolago predsedniku Trumanu.

List «Risorgimento liberale» podurjaja, da je krščanska demokratska stranka hotela izvesti krizo že v decembru ob priliki zasedanja njenega glavnega odbora, a je kljub temu sklenila odložiti krizo do konca De Gasperijeve mislje v ZDA in to iz vzrokov, ker bi tedaj imel v svojih rokah gotove adute.

Ko pišejo o prognozah izida krize, poudarjata posebno desničarska lista «Tempo» in «Risorgimento» da bi se morala nova vlada sestaviti brez »ekrajne levice«, kar pomeni brez komunistov in socialistov.

Nekateri listi kakor «Giornale d'Italia» trdovratno pišejo o potrebi po sestavi zdrave in stabilne centru meške koalicije, v katero bi prišli predstavniki krščansko-demokratske stranke, Saragat, republikanci in liberali.

Predstavniki republikanske stranke Macrelli je izjavil novinarjem, da njegova stranka ne namerava sodelovati v vladi, ki bi bila sestavljena brez komunistov in socialistov.

Prav tako je po poročilih, ki jih

prinaša italijanski tisk, izjavil vodja socialistične stranke Nenni, da bo socialistična stranka prišla v vlado samo skupaj s komunisti. Ob tej priliki je poudaril, da nekateri krogi prištevajo na De Gasperija, da bi ga na ta način prisilili sestaviti desničarsko vlado brez socialistov in komunistov.

List «Unitas» poudarja v svojem uvodniku, da italijanske demokratske množice ne bodo dovolile De Gasperiju, popačiti voljo naroda, ki je prišla do izraza na volitvah druge junija lanskega leta.

Težak prehrambni položaj v Italiji

Cagliari, 25. — Stavka rudarjev v premogovnem bazenu Suleis se nadaljuje in grozi, da se bo raztegnila na ostale pokrajine, če ne bodo sprejeti zahtev rudarjev, ki se pritožujejo zaradi pomanjkljivega razdeljevanja živil. Nadaljuje se pogajanja med predstavniki delavcev in prefektom.

Pri delavcih zvezi v Anconi so se sestali tajniki delavskih zbornic in pokrajini Marche. Sprejeli so resolucijo, a katero pozivajo vse zbornice v Italiji, naj se pridružijo gibanju, da prisilijo vlado, da sprejme zahteve spridlo izrednega položaja. Te zahteve je pred kratkim predložila splošna italijanska delavska zveza z namenom, da doseže izboljšanje delavskega položaja.

Washington, 25. — Višji federalni pravnik ZDA je zahteval od vrhovnega sodišča, naj prizna ameriški vladi lastniško pravico do pomorskega pasu treh milj vzdolž kalifornijske obale, kjer so bogata benepetrojska ležišča.

ZLOČINSKI NAPAD

na jugoslovanske predstavnike v Neaplju

Rim, 25. — V nekem taborišču jugoslovanskih beguncev v bližini Neaplja so četniki begunci napadli jugoslovanskega konzula Glunčiča in jugoslovanskega konzularnega uradnika v Rimu Josipa Engla, ki sta prišla v taborišče, da organizirata povratek beguncev v Jugoslavijo.

Taborišče je pod zavezniškim nadzorstvom. Glunčič in Engel sta se za dovoljenje obrnila na glavni štab v Caserti in prošila tudi za policijsko spremstvo. Tam so jima svetovali, naj gresta naravnost k zavezniškemu poveljniku taborišča in jima izjavili, da se nimata ničesar bati, ker četniki, ki so v taborišču, niso oboroženi.

Ko sta prispela v taborišče, ju je sprejela straža v zavezniški uniformi. Ko sta se legtimirala in spoznala namen svojega obiska, ju je straža napadla s palico ter jima prizadela težke rane po glavi. Prišla je zavezniška policija in ju odpeljala v bolnišnico.

Volitve v Braziliji

Rio de Janeiro, 25. — Pri volitvah za guvernerska mesta v brazilskih zveznih državah vodijo kandidati demokratske zveze, ki je opozicijska stranka v zvezni zbornici, v osemih državah, socialni demokrati, vodijo v šestih državah, kandidati koalicije pa v štirih. Brazilija sestoji namreč iz 20 držav, enega zveznega okrožja in enega zveznega ozemlja.

Vešino vodilnih kandidatov demokratske zveze in social-demokratske stranke podpirajo tudi komunisti. Ki niso postavili svojih kandidatov.

Boji na Kifajskem

Hanking, 25. — S severne Kitajske prihajajo poročila o bojih ob važni strateški železnici in Hopeju, ki jo oblega kitajska ljudska vojska. Prihajajo ojačenja vladnih čet.

Varčevanje v Franciji

Pariz, 25. — Nova francoska vlada je danes na svoji prvi seji sklenila, da ne bodo imenovali nobenega podtajnika, ker hoče vlada dati dober vzgled v varčevanju. Ramadier je smel prvotno namen imenovati osem do dvanajst podtajnikov. Po dvodnevnih pogajanjih med voditelji strank pa niso dosegli nobenega sporazuma.

Črna borza z zlatom v Franciji je prenehala

Pariz, 25. — V Franciji je propadla črna borza z zlatom, kar bo najbrzi imelo dalekosežne posledice tudi na drugih tržiških črne borze, zlasti pri črni borzi z žilvi.

Med francoskimi črnoborzarji z zlatom je nastal preplah in so cenje zlatnikov padle za 30%, odkar so začeli izjavljati svojo politiko za znižanje cen v Franciji.

Angleški častniki se bodo učili rušične

London, 25. — Maršal Montgomery je v vojni akademiji izjavil, da je glavna ovira za boljše razumevanje med Veliko Britanijo in Sovjetsko zvezo jezik, zato bodo v vojaški akademiji začeli med angleškimi oficirji tečaj za ruski jezik.

LAKE SUCCESS. — Argentinca je predložila Jeronima Remolira kot delegata v odboru arhitektov, ki ima nalogo izdelati načrte za palačo Združenih narodov. V odboru narčta bo 10 arhitektov pod vodstvom Wallaca K. Harrisona.

NEW YORK. — Združeni narodi so se sporazumeli z zavodom za zdravniško zavarovanje v New Yorku, naj bi ta prekršek za zdravniško oskrbo nameščencev Združenih narodov ter njihovih rodbin.

HAAG. — Trgovinska pogajanja med Nizozemsko in zastopniki britanskega in ameriškega področja v Nemčiji, ki so jih pričeli pred petimi dnevi, se zdaj bližajo koncu.

WASHINGTON. — Mednarodna banka je sklenila, da bo predjudila Franciji prvi znesek 200 milijonov dolarjev iz svojega razpoložljivega kredita.

LAKE SUCCESS. — Glavno vprašanje, o katerem bo razpravljala komisija za prevoz in promet Združenih narodov na seji 6. februarja, bo ustanovitev svetovne pomorske organizacije. Ta organizacija bi imela posvetovalni značaj, ne pa izvršnega.

BARI. — V kraju Polignano se je ljudstvo že več časa pritoževalo zaradi izredno slabega kruha. Na podlagi kemične analize so dognali, da je bil z moka pomešan tudi pesek. Uvedli so strogo preiskavo.

LAHORE. — Arretirani so drugih sedem voditeljev muslimanske lige, ker so na nekem zborovanju muslimanski člani pokrajinske zbornice sklenili, da se ne bodo pokorili vladni prepovedi zborovanj.

ZAGREB. — Predsedstvo jugoslovanske ljudske skupščine je odbilo prošnjo za pomilostitev na smrt obsojenih Ivana Kirina, Božidarja Červotkega, Blaža Lovkovića in Zdenka Blažkovića. Usmrtitev so je izvršili.

Obnova elektrarn v Beli Rusiji

Minsk, 27. — V Beli Rusiji so uspešno obnovili več elektrarn. V začetku tega leta so dosegli 75% proizvodnje električne energije v primerih s predvojnim časom. V preteklem letu so zgradili tri nove centrale, sedaj gradijo centrale po vseh velikih mestih Bele Rusije. V prihodnjih petih letih bodo zgradili 540 majhnih termičnih in hidroelektričnih central, ki bodo dobavljale energijo za 2500 kolhozov.

Posojilnice v ZSSR

Moskva, 24. — Finančno ministrstvo ZSSR je objavilo podatke o vlogah v hranilnicah. Te so 1. januarja 1947 znašale nad 12 milijard rubljev. Ob začetku domovniskane vojne so vloge v državnih hranilnicah znašale 6.800 milijonov rubljev.

ALI BO ANGLIJA lahko prepričala gospodarsko krizo?

Angleška vlada mora zavzeti jasno stališče do gospodarskih možnosti v državi, če hoče prihraniti angleškemu ljudstvu posledice gospodarske krize, ki grozijo svetovnemu trgu. Profesor Varga, znani sovjetski ekonomist, je napovedal, da bo najpozneje v letu 1948, nastala v ZDA gospodarska kriza, ki jo bodo občutili po vsem kapitalističnem svetu. Predsednik CIO Philip Murray je izjavil, da noben pošten gospodarstvenik v An eriki ne more zaopustiti možnosti gospodarske krize in da bo z druge strani, če se povzornejo na produkcijsko ravnen iz leta 1940, 19 milijonov ameriških delavcev ostalo brez dela. Ameriški kapitalizem predstavlja danes 3/5 produkcije kapitalističnega sveta. Ameriška kriza bo neizogibno povzročila hudo konkurenco v izvorni trgovini s

poraznimi policijami za države, ki dobivljajo surovine Ameriki. Položaj Anglije je resen. Izvoz je bil v letu 1946, pretegal uvoz za celih 330 milijonov funtov šterlingov. Raznovrstni dobivki, ki znašajo 280 milijonov funtov šterlingov, zmanjšujejo deficit na 50 milijonov šterlingov kakor v predvojni dobi. Toda vojaški izdatki vlade znašajo 300 in ljunov šterlingov; če dodamo stroške za sedsbo v Nemčiji, znaša državni deficit 400 milijonov šterlingov. Ta deficit se sedaj krije s posojili ZDA in Kanade, od katerih je se uprabili 250 milijonov funtov šterlingov. Ker se je vrednost teh posojil zmanjšala, pričakujejo, da bodo v letu 1948, izčpana.

Kakor navajajo angleška besedila, ki so natančno gospodarskem položaju, bi bilo potrebno

za nacionalno proizvodnjo 600 tisoč delavcev za ključne industrije in drugih 500 tisoč za izvozne produkte. Izvoz bi se moral zvišati še za 75%. Razne podpore, ki znašajo 400 milijonov šterlingov, se ne morejo podeljivati nedogled. Po letu 1939, so se plačila zvišala za 65%, medtem ko se je življenje podražilo samo za 31%. Vsako naslednje povišanje v času, ko primanjkuje blaga, bi dovedlo do zvišanja cen in do inflacije.

To poročilo v beli knjigi nikakor ne more dati, točne razlage o prvih vrzkih krize. Pripomočki, ki jih predlagajo glede izvosa in plačil, bi samo poslabšali položaj in bi se prej povzročili krizo. Od skupnega števila 20,3 milijonov delavcev v oktobru 1946, skoraj 3 milijone ni zaposlenih produktivno v času, ko primanjkuje blaga za vojsko, 581.000 je brezposelnih in 415.000, ki so bili ranovokoar demobilizirani, ni še došlo zapojitve.

Če bi imeli vojaštvo samo v biv-

šah sovranih državah, bi bilo mogoče demobilizirati 1 milijon mč. Nov dvig produkcije bi lahko v prodnjih z novim industrijskim razvojem zaposlil 500 tisoč brezposelnih. To se pravi, da bi se delovna sila v prihodnjih šestih mesecih zvišala vsaj za 1.500.000 mč, če bi končno prenehali z »bevinizmom«. Če bi priznali enake plače tudi ženskam, bi lahko nedvomno vključili v produkcijo 2 milijona oseb, ne da bi smeli potrebo po poljskih fašistih.

Vlada je mnenja, da bi bilo treba zvišati produkcijo, da se lahko uravnovesi deficit 400 milijonov funtov šterlingov. To pomeni, da bi bilo treba velikih naporov za zvišanje izvosa prav v času, ko se bliža gospodarska kriza v ZDA. To bi pomenilo trezupno borbo, kjer uspeh ni mogoče. Bolje bi bilo po bliže analizirati naravo deficita, ki bi ga hoteli kriti z izvodom. Sedem oamih tega deficita predstavlja vojaški izdatki Bevinove vlade. Vlada zatrjuje, da je izvoz potreben za uvažanje predmetov, ki

služijo za zvišanje življenjske ravni v državi. To se nikakor ne ujema z resnico. Izvoz, kakor že ameriško posojilo, bi se uporabil za plačilo vojaških avantur Bevinu v inozemstvu.

Bela knjiga zatrjuje, da bi bilo treba cene znižati in se izreka proti povišanju plačil. Vsak delavec dobro ve, da se je zaslužek po koncu vojne zmanjšal, čeprav skušajo statistike dokazati, ravno nasprotno. Od povisokov plačil od leta 1939, dalje niso odšteli davki, medtem ko se pri znižanju cen upoštevajo vladne podpore, katere znašajo letno 350 milijonov. Vsakemu delavcu je znano, da izplačevanje teh podpor povzroča davčne obremenitve v škodo delavcev.

V največji meri se je zvišal dohodek industrijev; od leta 1938, se je ta podvojil, medtem ko so se plačila zvišala za 56%.

V Angliji je potrebna politika prave reorganizacije, ki ne bi upoštevala interesov kapitalizma in se ne bi spuščala v imperialistične avanture, ki dajejo korist sa-

Gostovanju «Engl. Sh Arts Theatre Company» ob robu

Samo drobna resnica...

V sredo 22. t. m. je došla angleška gledališka družina «Hamlet» v Teatro Verdi. Mnogi ljubitelji gledališke umetnosti so pohiteli tja, da vidijo angleške umetnike interpretirati svojega največjega dramatika in enega izmed največjih svetovnih dramatikov sploh. Med obnavljanjem si tudi videli člana Slovenskega Narodnega Gledališča, vse, ki so imeli ob tej priliki prost večer. Z izredno osredotočenostjo so, sami poklicni igralci, opazovali svoje angleške kolege, sledili njihovim interpretacijam, ki so jih videli doma in v tujini — tudi z interpretacijo tistih dveh angleških gledaliških družin, ki sta pred vojno gostovali v Ljubljani. Skratka — uživali so in se učili, kot je pravilno gledališki umetnikom primerno. V odmorih so na hodnikih živahno izmenjavali svoje vtise, debatirali o posameznih kreacijah in se posebno zanimali pri tistih situacijah in interpretacijah, ki so zanje pomenile novost, ki so znova nekaj doprinele k poglabitvi slovenske široko rasprostrane shakspereologije.

Opazili so v mladostno zanesenem Hamletu angleškega igralca Alec-a Clunes-a prvotnega interpreteta tega večno problematičnega značaja, ki ga ni podajal niti kot blaženca, niti kot lokavca simulanta, marveč samo kot vroč ljubečega sina, ki išče pravice za umor svojega ljubljene očeta. Videli so odlike Jacka Hawkinsa, ki je ustvaril v kralju Iku inteligentnega pohotnega, zmogljivega in stroji strasti selerne lupovščine. Zaustavili so se ob inteligentni interpretaciji Ojelijeh, ki se je zdel za naše pojme skorajda pritrpana, a je bila vendarle psihološko popolnoma dosledno izvedena. Itd.

Vse to so si naši gledališki umetniki zvesto ogledali in izrekli med seboj umetnikom popolno priznanje. A ko so odhajali, je vendarle kalil njihovo veselje grenak in briked občutek. Oni, Tržaščani, poklicni igralci-edini stalni poklicni igralci v mestu, prosijo že vsjo sezono ZVU, da bi jim dodelila za njihove predstave eno izmed dvoran v mestu — za nekaj večerov. Predstavniki ZVU se tagovarjajo, da ali ni to v njihovi moči, ali da so dvorane zasedene ali rezervirane za gostovanje italijanskih skupin. In pri starih velikih gledaliških poslopih morajo naši umetniki igrati daleč na periferiji, v skednju, v napoli podrti dvorani za kino, ki je daleč premajhna za ljubitelje našega gledališča, ki so morali večkrat pri burji in mrazu, ne da bi bili videli predstave, domov, ker ni bilo več prostora v dvorani.

Prepričan sem, da bi angleški igralci, če bi bili pouzani a teh zadevah, odločno interverovali za svojo slovenske kolege pri ZVU. In čimom, da bi imeli srce igrati v eni izmed šestih dvoran večer za večerom, v katerih ni niti vni mesta za njihove polikone in umetniške kolege-domazine!

Napačna vzgoja

Goriška žena nam piše: «Ko se je 22. t. m. popoldne vračal iz šole moj sin Furjan Jordan, ga je v Raščelu ustavil malopriden italijanski solar in ga pobaral: «Kam hoš v šolo?» Jordan mi je odgovoril: «V slovensko!» Na zlikovčev vprašanje, zakaj hodi v slovensko, je Jordan odvrnil, da zato, ker je njegova mama Slovenka in ker se rad uč materinske. «Brutto» očelov se odgovoril poradni izzivelec in nato udaril Jordana po glavi. V nadaljnjem pisanju se goriška mati sprašuje: «Kdaj je kdo stišal, da bi slovenski otrok tepel italijanskega učenca? — Mislim, da nikdar, pa naj hodi v kakršno koli šolo.»

DAROVNI PRISPEVKI

ASIZZ iz Prečnika je darovala za politične jetnike 945 lir.

Telovadba, smučanje, lahka atletika, plavanje, nogomet. Kje? V tiskalturni prilogi SPZ.

ALEKSANDER BEK:

33

VOLOKOLAMSKA CESTA

— Sprejemem, tovariš general. — Oho, to je odgovor vojaka. Toda veste, kaj je za to potrebno? — Dovolite, tovariš general, da vas zaprosim, da vi to poveste. — Zviti ste, zviti... Prvo in prvo tovariš Memiš-Uli, evo to... trknal se je po čelu. — Povedal vam bom zaupno... v šali se je ozrl, se prividniško ter sepnil: — Tudi bedaki so v vojni. — Nato je, ko se je nehal smehljati, nadaljeval: — Toda potrebna je še neka zelo kruta stvar... zelo kruta: disciplina. Ušlo mi je: — Toda vi ste... in že sem se ugriznil v jezik. — Govorite, govornice. Hoteli sta reči nekaj o meni? — Toda jaz se nisem mogel odločiti. — Govorite. Kaj, ali je potrebno, da vam ukazem? — Hotel sem reči, tovariš general, vi ste vendar tako blagi... — Niti najmanj. To se vam samo zdi. — Očitno so ga moje besede zbolele. Vstal je, vzel brisačo in se posprehal po sobi. — Blag... pomislite, tovariš Memiš-Uli, da se s kričanjem ne vieda. Blag... Niti najmanj blag. No, kaj je, ali ne hotite sprejeti divizion? — Nicaar nisem odgovoril samo pogledal sem generala. — Dejal je: — Tržaški... (180 nadaljuje)

TRŽAŠKI DNEVNIK

„Uspehi“ zavezniške gospodarske načrtnosti

Prav vsakomur je že jasno, da na tem področju Julijske krajine ni mogoče niti misliti na kakšno koli načrtno gospodarsko politiko od strani ZVU. Sicherni delovni človek obično v svojem vsakdanjem življenju težave in brskosti, ki so njuna posledica takoj stanja. Bilanca uprave tega področja izkazuje zaradi vsakega tega na tisoče in tisoče brezposelnih, seznanj črne borze, obupno draginjo in še marsikaj drugega, kar gre le v škodo delovnih množic.

Tak položaj je torej koristen srednjim slojem, trgovcem in njim podobnim, kateri izkoriščajo vasko priliko, da lahko hitro navijajo ene. Zanje je to lahko problem, delavci pa se morajo boriti za povisjanje plač doje meseca. Pred nedavnim so obupne razmere prislile kinematografske ustanove, da so proglašali stavko. Dosegli so povisjanje plač, a obenem so oblasti dovolile lastnikom tudi povisjanje vstopnine. Zgodilo se je tudi, da so pekem, ki prav tako zahtevajo rošitev meznega vprašanja, že naprejši sporočili, da bodo morali v tem primeru povisjati tudi cene kruha. S takim postopanjem ZVU samo razburja množice in ustvarja še večjo zmedo v gospodarskem življenju. Samo po sebi je silniemu umevno, da je to samo pesek v oči delovnemu ljudstvu, premočnejšim slojem, trgovcem itd., pa dejanska podpora pri izžemanju vseh onih, ki velikokrat nimajo niti vspeh, nebrežnosti za življenje. Tako postopanje je čisto občijna pobuda za nadaljnje povisjanje cen. Da bi se stvar ne razvila tako tožnje:

Ustanovna seja združenja novinarjev

Na podlagi zahteve po sklicanju zborovanja za prvo volitev članov Sveta združenja novinarjev v Trstu, ki jo je podpisala več kot četrtina vseh poklicnih novinarjev, vpisanih v združenju in v seznamu novinarjev, na podlagi splošnega ukaza ZVU št. 20 z dne 20. 10. 1945 in 2. 11. 1946 št. 75 (20 B) ZVU v Julijski krajini in upokitevačji, da je na podlagi tega ukaza hranitelja novinarstva seznama vpisanih v njem 62 novinarjev in da mora zaradi tega po čl. IV. omenjenega ukaza svet novinarjev imeti 5 članov, ukazuje predsednik občinskega in kazenskega sodišča v Trstu naslednje: Prvo volilno zborovanje članov novinarskega seznama v Trstu za izvolitev petih članov sveta bo 10. 2. 1947 ob 15-18 ure in po potrebi 18. 2. 1947 ob isti uri drugo zborovanje v dvorani «Prijeteljev Američev» v ul. San Nicolò 32. Volilnemu zborovanju bo predsedoval g. Vittorio Zanaboni.

Ta ukaz bodo na zahtevo prizadeti objavili dvakrat v tržaških dnevnikih in enkrat v uradnem listu ZVU. In to 15 dni pred sklicanjem prvega zborovanja. Trst 22. decembra 1946. predsednik: Santomaso

IZPRED SODIŠČA

Zakaj toliko policije na obravnavi proti Zaninelli?

Včeraj popoldne se je pred vsiljivim zavezniki sodiščem nadaljevala obravnavna proti Julijanu Zaninelli, obtoženemu umora očetvika Ventelle. Tudi včeraj je podvelja policija stroge varnostne ukrepe. Nadaljevalo se je zasliševanje priče ing. Brunerja. Povedal je, da ni niti hčere grozi Ventelli, ko je nastopil zanj v obravnavi proti polovinarju Perlovi. Nato je nastopila priča Ema Todona. Ventellova služkinja. Izjavila je, da so 24. oktobra zvečer potrkali na vrata vde. Ko jih je odprla, je zagledala dva mladenčca, imena katerih je bil eden v angleški uniformi. Uniformirani mladenčji je sledil v kuhinjo, drugi pa je ostal v veži. Spoznala je prvega, ker je bil v Turjaku njen mejš. Povedala je tudi, kako sta se odvetnik in mladenčji srčala in kako je ta odvetnik ubil. Tekla je na policijo in dala točne podatke o Zaninelli, ki so ga aretirali in peljali na mesto zločina. Povedala je tudi, da gospa na takoj spoznala Zaninellia, ko je bil v civilu, zato so ga ji pokazali v uniformi in je vzkliznila: «Prav on je!» Trdila je tudi, da je bila mnogo let zioma, ker je služila po raznih italijanskih mestih, celo v Siciliji. Čudno pri vsem tem je, da ni vedela obtoženega imena, čeprav pravi, da ga pozna že iz otroških let. Branilec je tudi vprašal, zakaj ni Zaninella vsaj pozdravila, ko ga je zagledala, ko sta bila ven. Dar stara znanca.

Nato so nastopili kot obremenilne priče razni policisti, ki so jih poklicali na kraj zločina in ki so obtoženca prijeli. Civilni policist Anton Pavan je opisal, kakšna je bila odvetnikova soba in tri prazna naboje. Služkinja mu je dala podatke, na osnovi kateri so prijeli Zaninellia v Turjaku. Ko so prišli na njegov dom, so ga našli v postelji. Tudi ta prva je povedala, da je vdova spoznala obtoženca šele tedaj, ko je obšel angleško uniformo. Policist Evagelisti je povedal, da ni našel na Zaninellovem domu nikakega orožja. Policist Grieco pa je dejal, da je bila vdova v dvorni, ali je Zaninello res morilec.

Branilec je nato izjavil, da je oče služkinje poslal policiji pismo, v katerem izraža dovolj o resničnostih heerkimih izjav. S tem je bila današnja obravnavna zaključena. Nadaljevala se bo v popoldne ob 9 uri jutraj.

Preskrba Delitev drv

Mestna občina obvešča vse odjemalce, naj politično z nabavo 20 kg drv na osebo na odrezke živilskih nakaznic, ker se bo verjetno kmalu prilela nova delitev.

Ob 27. t. m. bodo vse prodajalnice drv, zlasti tiste, ki imajo žrge, obiskovale z dovoljno količino drv, tako da bodo lahko vsi odjemalci v najkrajšem času zadovoljni.

Vsi kmetovalci naj do 31. januarja t. l. sporočijo Občinskemu kmetijskemu uradu, koliko, zgodnjega ali poznega semenskega krompirja potrebujejo.

Tržaško prebivalstvo v preteklem letu

Ob zaključku leta napravi po navadi vsak dober gospodar obračun svojega dela in ugotovi napredek ali nazadovanje, ki ga je v preteklem letu dosegel.

Tržaški statistični urad je tudi potegnili črto pod številkami preteklega leta in jih seštel. Suhe in mrtve so te številke, vsaj tako bi se zdelo na prvi pogled. Toda če si jih pobliže ogledamo in jih primerjamo s prejšnjimi leti ali celo v istem letu, od meseca do meseca, nam povedo marsikaj zanimivega. Statistika iz raznih mesecev nam povedo, da je umrljivost najvišja v času, ko pada temperatura. Tako smo imeli v januarskem mesecu, ki je bil precej mrzel, 294 smrtnih primerov ali 24 več kot v decembru, ko je mrz malč ponehal. Številke nam tudi kažejo, da je največ rojstev v toplejših mesecih, spomlad in v poletju. Ob zaključku leta je znašalo število vpisanega prebivalstva 263.134 ljudi, in se je samo v decembru prebivalstvo pomnožilo za 629 ljudi. Čeprav je bilo število smrti v tem mesecu (274) večje od rojstev (236), Radiklo je pripisati stalnemu dotoku iz bñjnih občin in iz oddaljenih krajev. Tako prihajajo posebno v zadnjih dneh begunci iz Pulja, kakor so bili prihajali iz drugih istrskih krajev, kjer so jim bila tja zaradi njihove preteklosti prevoča in ni ljudska občlast prav nič prijala njihovi špekulativni naravi. Pa tudi ne glede na zunanji dotok je bil preteklo leto za Trst aktivno: saj smo imeli 3321 rojstev in samo 2975 smrti, torej je znašal naravni prirastek v tem letu 356 ljudi.

Sporočila in objave

Opozarjamo na današnji koncert sopranistke Slavice Batistute in pevskega zbora «Emlar Adamič», ki bo ob 16.30 v dvorani prosvetnega društva «M. Kraljič».

Prosvetno društvo «Simon Jenko» priredi v torek 28. t. m. ob 20.30 uri v dvorani «M. Kraljič» literarni večer, na katerem bodo brali iz svojih del primorski pisatelji in pesniki.

Prosvetno društvo v Skorljehi vabi na članski sestanek s predavanjem tog. Jože Pahorja, ki bo v torek ob 20.30 uri v dvorani prosvetnega društva V. Vicolo Ospedale Militare št. 2.

Obzorje Prosvetnega društva v Barkovljah vabi vsem članom, da bo prvi redni občni zbor v torek 28. t. m. ob 20. uri v dvorani Sportnega kluba z dnevnim redom: poročilo tajnika in blagajnika in volitev novega odbora.

Prosvetno društvo v Bazzovici v nedeljo dne 2. februarja t. l. se vrši redni občni zbor z občinskim dnevnim redom ob 18. uri v društveni dvorani. Za obilno udeležbo prosimo oboro.

Enotni sindikati

Odbor za sindikalni sporazum namočeno javnih služba obvešča, da bo danes 26. t. m. v dvorani Unione Sportiva Operaia, ulica Conti 11 zborovanje.

Prevozniki, Danes 26. bo na sedežu sestankov vseh delavcev, ramesčnih pri trvdikah za prevoz s konjsko vprego.

Rafinerije, V ponedeljek 27. t. m. ob 8.30 v ul. Imbriani 5 seja odbora za sindikalni sporazum.

Gradbeniki, V ponedeljek 27. t. m. bo ob 17.30 uri seja direktivnega sveta.

Kovinarji, V ponedeljek 27. t. m. ob 19. uri bo seja direktivnega sveta. V torek ob 18. uri je sklicana posvetovalna komisija uradnikov.

Sindikali izkaznici tog. Marcela Udoviča in Silvija Zaideriča sta v tajništvo uprave.

Rojstva, smrti, poroke

Dne 25. januarja se je rodilo 11 otrok, umrlo je 13 ljudi, poroka pa je bila samo ena.

ROJSTVA: Poročak: mehanik Cesare Fuppi in trgovska pomočnica Martina Azzarito.

UMRLI: 86 letna Justina Bauserv, dopilher, 74 letna Edviga Cerrić, 77 letna Lucija Elob, vd. Kumer, 20 dnevi Eleonora Quiteri, 2 letni Umberto Corsi, 4 mesečni Marjo Cipriano, 66 letni Alojz Kovčar, 74 letni Karl Covi, 47 letni Silvano Soga.

USIN ENI VLAKI NA PROGI Trst-Reka-Posto na

Ravnateljstvo glavne postaje v Trstu obvešča, da bodo danes 26. t. m. in v naslednje nedelje ukli-njeni vlaki št. 1701, a privedomi iz Reke in Postojne ob 9.36 uri in vlak št. 1714, ki odhaja iz Trsta ob 16.55.

Obisk v Mladinskem domu v Portorožu

Včeraj popoldne so imeli otroci v Mladinskem domu v Portorožu slavnostno predavanje, na katerem so jim predložili sliki in sliki, ki prikazujejo, kako se je razvijala naša država od prvih ljudskih skupin do današnjih dni. Predavanje je vodil zastopnik ministrstva za prosveto LRS iz Ljubljane, načelnik zastopnika RK iz Trsta in drugi gostje.

Vse točke so izvajali in režirali otroci sami, ki so s svojo presrečnostjo in preprostostjo osvojili srca vseh navzočih. Program je bil mešan, ker so otroci slovenske in italijanske narodnosti.

Mladinski dom je namenjen predvsem partizanskim sirotam. Sedaj jih ohranjuje 128, od katerih je 47 italijanske narodnosti. Iz cone «A» zlasti iz Trsta in Tržiča jih je 93 in 30 iz severozapadne Istre. Dom stoji na položnem pobočju, ki gleda proti morju in se skriva sredi lepega parka. Pred vnojo je bil tu hotel z igralnicami, nekak majhen Monte Carlo. Pozneje so bili v njem Nemci, ki so stavbo precej poškodovali. Ljudska oblast je obe stavbi, ki sta v vrstu, pridržala za dom otrok pahlj partizanov in drugih vojnih žrtve.

Ob 19. uri so sedli otroci k večerji. Zelo pisana in vesela družba. Bilil so vseh starosti, od 4-14 let. Mali Jadran je iz Trsta. Niti 10 let ni stari. Očeta so mu zapeli, mati leži v bolnici. Se dva brata ima. Mlajši je v zdravilišču v Ljubljani, starejši si služi kruh z dečom v Trstu. Vprašal sem ga, če ga pridijo kaj obiskat. Pogledal me je vprašujoče: «Kdo neki? In čez nekaj časa: «Tukaj je lepo, ne maram obiskov.»

Joško Baldassi je iz Tržiča. Oče mu je padel pri partizanih, mati J. P.

Narodno gledališče

Danes 26. t. m. ob 15. in 20. uri v Postoini: «Scampolo». V torek 28. t. m. ob 19.30 uri v Skednju: «Matičček se ženil», dijaska predstava. V sredo 29. t. m. ob 20. uri pri Sv. Ivanu: «Tako tudi bo».

RADIO TRST II.

V NEDELJO 26. JAN. 6.54 otvoritev - koledar; 7.10 vesti v slovi; 7.15 vesti v ital.; 7.30 zaključek, 11.30 pridiga; 11.45 nedeljski glasbeni spored; 12.30 napoved časa - vesti v slovi; 12.45 vesti v ital.; 13. zaključek, 16. kmetijsko oddaja; 16.30 otroška ura; 17. prenos opere; 19.45 napoved časa - vesti v slovi; 20. glasba po željah; 20.45 folklorno predavanje: naši žetivovanski občini II. del; 21. vesela ura; 21.30 lahka glasba; 22. scistična glasba - prenos iz Vidma; 23. zaključek.

MALI OGLASI

HISO Z VRTOM v Boštju pri Trstu št. 115 prodam. Poljanila v Boljuncu št. 182 ali v Trstu ulica Limitana št. 1. II. nad. Svava.

STROJNA PREDILNICA v Trstu prede volno iz žimnice, ovčje, jagnjične in angorske na eno ali dve stili. Ulica Corvino 12. trgovina v ulici Valentin 29. bivši Rione Re.

PRODAM ali zamenjam hišo v Vrtolji z drugo v Gorici. Poljanila daje Argentina Demini, Gorica, ul. Garibaldi 8.

TOVARIŠKO srednjih let dobro zdravilo z malo izobrazbo, ki bi imela vsiljubiti in odgajati odraslega otroka, voditi gospodinjstvo in ki si želi mirnega življenja, sprejemem takoj. Plača dobra. Zvenite in izključena. Plasti na upravo «Primorskega dnevnika» pod «Zlata» 87055, Trst.

GOSPODINJSKO POMOČNICO, pridno, pošteno in čisto, ki bi opravljala vse hišne posele in kuhala. Iste industrijska družina v Lecco (Italija). Služba stalna, postopek kakor a članom družine. Javiti se: «INTRA», Trst, ul. Roma 22.

NOV, VELIKI STEDILNIK štev. 4 prodam. Tomaso Grossi 18, Trst, Comer.

POHISTVO, lepo ohranjeno, spalnica in kuhinja, volnene žimnice, omara s 4 vrati, kovinast hotel in drugo prodam. Trst, Raffaello Sanzio 20. I.

Olrajni odbor SIAU v Nabrežini objavlja, da se je izgubila evidenčna tablica motornega kolesa z značilno SP 0380 na cesti Sv. Križ-Nabrežna 19. I. 1947. S tem se proglašja za neveljavno.

Gospodinjje, prodajalci in zadruge!

Pomnite, da je samo EXTRA-IZVLEČEK «SINTEX» znan kot najbolj učinkovit in najbolj cenen izdelek za pranje.

POSKUSITE GA

Kemični laboratorij «SINTEX», Gorica, Trg Tomasevo 7 (Placuta)

KOVAČ

Ki popravlja tudi vozla, išče kakršnokoli zaposlitve. TRST — ULICA DELL'AGRO 10

NAJNOVEJŠE ŠKROPILNICE

na zračni pritisk za vinogradnike, sadjarje, slikarje, dezinfektorje, z nošenjem na hrbtu brez pumpanja med skropljenjem in tudi na vazu, kot tudi druge vrste škropilnic dobavlja MIRO MERMOLJA, Gorica. Tržaska ul. 6

Vipavska vinarska zadruga

podružnica v GORICI IMA V ZALOGI PRISTNA DOMAČA VINA — ERISKA — VIPAVSKA IN KRASKI TERAN. — VELIKA IZBIRA VERMUTA, MARSALE IN RAZNIH LIKERJEV. ulica Sv. Gabrijele 7

Gostilničarji, trgovci — poslušajte se domače trvdike.

GOSPODARSTVO

Surovine iz Sovjetske zveze za Italijo

Glasilo komunistične partije Italije «UNITA» prinasa poročilo bivšega finančnega ministra A. Pesentija, ki pravi, da so v teku pogajanja med Sovjetsko zvezo in Italijo za sklenitev trgovskega dogovora. Pesenti navaja, da gre za sovjetska naročila, ki bi italijanski industriji omogočila večletno zaposlitev. Vrednost teh naročil bi znašala okoli 100 milijonov dolarjev. Sovjetska zveza bi italijanski industriji dobavila potrebne surovine. Italijanski trgovinski ataše v Moskvi je že dobil nalogo, da se loti dela v tem smislu; njegova glavna naloga je, da pospeši obnovitev trgovinskih zvez med Sovjetsko zvezo in Italijo. Promet med obema državama je bil v preteklem letu zelo p'el.

Odg. urednik DUSAN HRESCAK

olivetti Na Vašo razpolago je popolna tehnična organizacija za pregled, popravila in obnovitev raznih pisalnih, računalnih in knjigovodskih strojev. PODRUŽNICA V TRSTU URADI - Piazza della Borsa, 11 - Telefon 5096 TRGOVINA - Piazza della Borsa, 13 - Tel. 6200

Ker se bliža konec sezone, prodajamo po znižanih cenah

Medilnike, peči za kurjavo z drvmi in ogeljem, pečice pišneke, na ogelje in elektriko, dimne cevi in kolena. — Na skladišču imamo razno orodje in potrebščine za poljedelce, gospodinjje in vse OBRTNIKE.

„INTRA“

TRST - UL. ROMA 22 - TEL. 85-43

KINO „PROSVETNI DOM“ V NABREŽINI

predvaja danes v NEDELJO ob 16.30 in 20. uri ter v torek ob 20. uri ruski film v barvah

KAMENITI CVET

MIZARSKA DELAVNICA R. UKMAR TRST, F. Severo 113 - se priporoča - Tel. 89 82

VENCE, ŠOPKE

v ul. Carducci za vsako priliko vam nudijo cvetličarke na pokritem trgu. Tovariši in tovaršice, cene so zelo umerjene. DNEVNO SVEŽE CVETLICE NA TRGU.

Krznarstvo ZOE

TRST, ULICA ROMA 17 Velika izbira krzna, jagnje, kozlički, ruske mačke, lisice, panofix

KMETIJSKA NABAUNA IN PRODAJNA ZADRUGA

Z O. J. v TRSTU, ul. Mercadante 4 - tel. 88 19 ima razna semena ter cepilne trte vedno v zalogi.

KINO NA OPČINAH

predvaja v NEDELJO in PONEDELJEK veliki angleški film „MOŽ V SIVEM“ Divni priroci iz življenja doh mlad h deliet prijateljo povezanosti z usodo enega mato. Prosvetni umetniki. „ČRNA MASKA“ V SREDO IN CETRTEK

Strojinica in barvarna krzna

GUŠTIN DANIJEL TRST, Gornja Greta 458, tel. 6517 (svetlinik Barkovlje) Stroji in barva vsakovrstne kože POZOR! Kupuje vsakovrstne kože divjih in domačih živali. — Plačuje po najvišjih cenah.

KRZNA

obiščite TVRDKO C. ALBERTI ki tudi kupuje kože lisic, kun zlatice, kun belice in čburjev TRST ULICA DELLE TORRI 3 TRST

MAKSIM GORKI

Srečanje z Leninom

Do leta 1918, do bedastega in podlega poklusa, da bi ga umorili, se nisem srečal v Rusiji z Leninom in ga nisem videl od daleč. Prišel sem k njemu takrat, ko je bila njegova roka skoraj negibna in ko je komaj premikal prestreljeni vrat. Kot odgovor na moje zgražanje je rekel nehoti, kakor da govori o stvari, ki se je že navadil:

«Pretep. Kaj hočete? Vsak dela tako, kakor pač zna.»

Srečala sva se zelo prijateljski, toda bistre oči ljubkega lica me gledala nam: »Zabujenca, z očitnim pomilovanjem. Nekaj minut pozneje je Lenin strastno dejal:

«Kdor ni z nami, je proti nam. Ljudje, ki ne bi bili odvisni od zgodovine, so plod domišljije. Tudi če računamo, da so taki ljudje kdaj bili, jih sedaj ni, jih ne more biti. Vse do zadnjega človeka je potegnilo v vrtnice resničnosti, ki je dandanes bolj zamotana, kakor je bila kdaj koli. Pravita, da preveč poenostavljamo propast kulture, kajne?»

«Ironicni, značini! »Hm, hm...»

Ostri pogled se je še poostri in Lenin je tih nadaljeval:

«Nu — menite nemara, da milijoni kmetov s puškami v rokah niso nevarni za kulturo? Mislite, da bi lahko uveljavila ubrzdala njihov anarhizem? Vi, ki toliko vpijete o anarhizmu, ki morali bolje kakor drugi razumeti naše delo. Ruski množici je treba pokazati nekaj, kar je zelo preprosto in razumljivo. Sovjeti in komunisti so preprosti.

«Zveza delavcev in inteligence, kajne? To ni slabo. Povejte inteligenci, naj pride k nam. Saj iskreno služite interesu pravice? V tem je torej stvar? Izvolite k nam; saj smo si prav mi naložili orjaško delo, da postavimo ljudstvo na noge, povermo svetu vso rečnico o življenju, da pokažemo ljudstvu pravo pot k človeškemu življenju, pot iz sušenjstva, bede, ponižanja.»

Zamejale se je in dejal brez sleherne jeze: «Zato sem tudi dobil krogljo od inteligence!»

Ko pa je temperatura pogovora ostala zopet normalna, je dejal nejevoljno in žalostno:

«Mar tajim, da nam je inteligence nujno potrebna? A saj vidite, kakor sovražno je razpoložena proti nam in kako slabo razume potrebe današnjega dne. Hkrati pa je inteligence sprevdila, da je brez nas brez moči, da ne bo prodrla do množice. Sama bo krivda, če bomo razbili prevod lovcu.»

Pogovori o tej temi so se porajali ob vsakem najinim srečanju. In čeprav je bil njegov odnos do inteligence navidežno sovražen in neupljiv, vendar je v stvari vedno priložnostno cenil pomen intelektualne energije v procesu revolucije in se prav za prav strijal s tem, da je revolucija v bistvu izbruh iz te energije, ki ni našla možnosti naravnega razvoja v preživljenih in tesnih življenjskih razmerah.

ONSTRAN Bojba beneških Slovencev za kruh in svobodo KANINA IN MATAJURJA

Ze v srednjem veku je bila Beneška Slovenija agrarna, gostjo naseljena dežela, z lastno upravo, ki so jim jo pustili celo beneški doži, ko so v letu 1420, zasedli Benečje. Po vsakihi lipami korog kamenite mize so občinski močje razpravljali o pašnikih, vaških sploh, davčninah in mejnikih.

Dežela je hribovita in prične ob vinorodnih gričih pri Čedadu ter se konča ob gorjem Timentu v Alipah pod Kaninoma na zapadu. Na vzhodu pa poteka po bivši italijansko-avstrijski meji. Ceste so zgrajene po glavnih dollinah, drugače pa vodijo preko beneških gora slabo prehodne keste zee.

Sornovčan, človek mehkega srca, mi je tožil, da je delo v Ceki izredno težko. Rekel sem mu:

«Zdi se mi, da to delo ni za vas, da ne ustreza vašemu značaju.»

Zalostno je pritrđil:

«Nikakor ne.»

Nato je pomislil in dejal:

«Vendarle, če pomislim, da mora gotovo tudi ljilj pogostoma držati dušo za peroti, se stranjujem svoje slabosti.»

Poznal sem in poznam precej delavcev, ki so morali in ki morajo čvrsto stielati zobe in držati «dušo za peroti» — delati silo organskemu «socialnemu idealizmu» zavoljo smage stvari, ki ji služijo.

Ali je moral tudi Lenin držati dušo za peroti?

Premalo je mislil nase, da bi govoril z drugim o sebi. Kakor mlče je znal molčati o skrivnih viharjih svoje duše. Toda nekoli v Gorkih ko je božal otroka, je rekel:

«Živel bodo lepše življenje, kakor ga vimo mi. Marsička, kar smo okusili mi, ne bodo poznali. Njihovo življenje bo manj okrutno.»

Gledal je grice, med katerimi je čepela vasica in zamisljeno dodal:

«In vendar jim ne zavidam. Našemu pokolenju je uspelo izvršiti čudovito delo ogromnega zgodovinskega pomena. Razumeli in opravili bodo okrutnost našega življenja, okrutnost ki so jo izsilile okoliščine. Vse bodo razumeli, prav vsi!»

Otroki je ljubkaval oprezno s posebno lahkim in obzirnim dotiklj.

Nekoga večera v Moskvi, ko je poslušal na stanovanju E. P. Pjčkove Beethovenove sonate v izvedbi Izaja Dobrovelca, je dejal:

«Ničesar lepšega ne poznam od «Apas-tonates. Pripravljen sem jo poslušati vsak dan. Čudovita, nadčloveška glasba. Vselej mislim s ponosom, ki je morda nekoliko navšen: Kake čudežne reči vendar lahko ustvarjajo ljudje!»

Nato se je nasmehnil, zamislil in očno dodal:

«Toda ne morem poslušati glasbe pogostoma. Deluje mi na živce, rad bi govoril prijazne neumnosti in božal glave ljudi, ki ustvarjajo tako lepo to čprav živijo v umazanem peklu Danae pa ne kaže božati po glavi nikogar, sicer nam bodo odgrli roko. Neumljeno moramo toči po glavah, čeprav smo načeloma nasprotniki slehernega nasilja nad ljudmi. Hm, hm, preklicto težka dolžnost!»

Ze od nekdanj so se naravoslovci, zemljepisci in zgodovinarji živo zanimali za Primorsko, zlasti za severni kot Jadranskega morja — Tržaški zaliv. Ozemlje je namreč izredno zanimivo.

Bilo je prehodno ozemlje in bivališče mnogih ljudstev, ki so zapustila povsod po Primorski sledove svoje kulture. Tu se stikajo tri najvažnejše evropske zemljepisne skupine — častili in živali. Od vzhoda pridovali živali in rastline, prilagodene Balkanu, od severovzhoda se skulajo vikrentini živalske in rastlinske skupine Srednje Evrope, od zapada pa si iščejo primernih tal skupine sredozemskih rastlin. Razen teh imamo nešteto vrst, ki so si pridobile domovinsko pravico pri nas v davnih časih in so se izkazale primerno prilagodile. Tudi sloji Liribi, ki sestavljajo zemsko podlago, so raznolični in zamotani. Največ razlikovalcev je privabil prekrasni kraški svet s svojimi podzemnimi jamami.

Znanstveno in strokovno delo je bilo večinoma v rokah nemških in italijanskih znanstvenikov in strokovnjakov. Slovenci so bili v teh organizacijah in zavodih le gostje. Vendar je bistvena pobuda za raziskovanje naravoslovnih problemov izšla večinoma od slovenskih in slovenskih znanstvenikov.

Najbolj je privlačevalo naravoslovce vseh narodov morje s čudovitim bogastvom živalstva in rastlinstva, z oceanografskimi posebnostmi in gospodarskimi proizvodi. Prav na tem polju so se pokazali prvi uspehi.

Začetki so delali znanstveniki vsak po svoji volji in naštju. Skupno, po etnotih vidikih so začeli delati razmeroma zelo pozno v 1846, ko je švicarski trgovec Henrik Koch zbral okoli sebe 16 za naravoslovje navdušenih amaterjev in nekaj znanstvenikov ter ustanovil društvo prijateljev naravoslovja. Potrebe po naravoslovnem društvu na širši podlagi so bile vedno večje. Društvo je ustanovilo zoološki muzej, ki ga je mesto l. 1852. priznalo za svojo ustanovo. Ob tej priliki je hrvatski rojak Adolf Stosić pred-

Sturmci imajo tako imenovane mlekarne sturnarje. Po višini in mlekarno po vrstnem redu dostavljene mleka dobi tiste dni, ko ima robot, član zadruge vse mlečne pridelke tistega dne, s katerimi razpolaga po mili volji. Sploh je življenje tega od nekdanj zapuščenega ljudstva, ki živi v tesnih, nehigienskih stanovanjih, zelo trdo. Pogosto srečavaš pod težkimi bremenii sopihajoče Benčanane vseh starosti in obeh spolov, ki hitijo kot mravilje s težkimi butarami; sena, div ali drugih pridelkov na svoje domove. Svojevrsen primer domače industrije predstavljajo Trčmunjani s svojimi grabljami. V mali vasi Trčmunju, kjer je rojstni kraj pesnika in plastilca msgr. Trinka, najdes v vsaki hiši «babo», pripravno klop, kjer z ostrimi krivci obrezuje dolge lesene leskove palce, ki služijo za grablje. V vsaki veži najdes tudi tialno in polno trsek. Možak marljivo teše in izdelava lok iz orehovega lesa, ki vanj zabija drevenoe klinčke (zobe), ki jih obrezuje mladina v večernih urah in ji v prijetnem pomenku poteka čas.

Po drugi svetovni vojni so našli Benčanani na silne gospodarske težave. Davki so dan za dnem večji in so jih za leto 1947

Največ dohodkov donasa ljudem v hriboh živinoreja, toda malokdo premore več kot par goved, ki nikakor ne zadošča vsem potrebam prebivalstva. V višinskih legah pod Kaninom in Matajurjem je zelo razvito planšarstvo. Na jugozapadnem pobočju Matajurja imajo prebivalci Marsina vzorno urene staje in pašnike, kjer v mlekarini predelavajo mleko v čislano maslo in sir.

Zelo se zanimajo tudi za mlekarstvo. Tako delujeta v Marzinu kar dve zadrugi mlčkarni. Mlekarne so tudi v Matajurju, Sturmci, Maserih. V Čepelcih jih po vojni se niso obnovili. V mlekarinah predelavajo mleko v maslo, nemasten sir «čuč» in skuto. Sir in maslo po navadi zamenjajo pri sosednih Furlanah za koruzo, iz katere v velikih kotlih kuhajo polento, zelo čislano jed. Skuto pa uživajo s krompirjem in običaji, ki si ga kuhajo za večerjo. Navada je tudi, da skuhajo za večerjo burje in batudo (kuhan kptanji s pinjenim mlekom).

V nekaterih vaseh Benečije imajo drugačen način zadržnega mlekarstva kot na Kobariškem ali Tolminskem. V Maserih in

OB ŽUPANČIČEVI 69 LETNICI

Oton Župančič

Glasnik življenjske sile in pozitivnih vrednot

Lahko rečemo že 50 let deluje in ustvarja Oton Župančič v osrčju slovenskega naroda. Oplaja ga s svojo ustvarjalno silovitostjo ter neprestano sprejema iz njega novih pobud. Izšel je iz tiste četvorice nedvomno genialnih ljudi, ki so ob začetku našega stoletja zabili temelj Slovenski Moderni: Dragotina Ketteja, Josipa Murina-Aleksandrovca, Ivana Cankarja — kot četrti sleber, on, Oton Župančič, ki je prečel vse vrste tega stoletja in se kot pesniški glasnik svoje dobe postavil ponovno v idejno in umetniško osrednje slovenskega naroda.

Dragotin Kette, otonski pesnik izdesanih sonetov, Josip Murn-Aleksandrov, kalostno veseli fantovski poet, oša sta legla v pretrani grob, posekana po boleznih premožnih slovenskih intelektualcev — proletarcev — jetike. Cankar in Župančič sta se daljšo dobo spremljala na skupni literarni poti, poklanjajoč svojemu narodu vsak na svoj svojski način zrhano mero duhovnih vrednot. Vsa ta čas je bil Cankar osreje slovenske naravnostne, kulturne in tudi politične problematike, Župančič pa je nekako ob strani ustvarjal vsike svoje in slovenske poezije.

OB STOLETNICI ORGANIZIRANEGA DELA TRŽAŠKIH NARAVOSLOVCEV

Ze od nekdanj so se naravoslovci, zemljepisci in zgodovinarji živo zanimali za Primorsko, zlasti za severni kot Jadranskega morja — Tržaški zaliv. Ozemlje je namreč izredno zanimivo.

Bilo je prehodno ozemlje in bivališče mnogih ljudstev, ki so zapustila povsod po Primorski sledove svoje kulture. Tu se stikajo tri najvažnejše evropske zemljepisne skupine — častili in živali. Od vzhoda pridovali živali in rastline, prilagodene Balkanu, od severovzhoda se skulajo vikrentini živalske in rastlinske skupine Srednje Evrope, od zapada pa si iščejo primernih tal skupine sredozemskih rastlin. Razen teh imamo nešteto vrst, ki so si pridobile domovinsko pravico pri nas v davnih časih in so se izkazale primerno prilagodile. Tudi sloji Liribi, ki sestavljajo zemsko podlago, so raznolični in zamotani. Največ razlikovalcev je privabil prekrasni kraški svet s svojimi podzemnimi jamami.

Znanstveno in strokovno delo je bilo večinoma v rokah nemških in italijanskih znanstvenikov in strokovnjakov. Slovenci so bili v teh organizacijah in zavodih le gostje. Vendar je bistvena pobuda za raziskovanje naravoslovnih problemov izšla večinoma od slovenskih in slovenskih znanstvenikov.

Najbolj je privlačevalo naravoslovce vseh narodov morje s čudovitim bogastvom živalstva in rastlinstva, z oceanografskimi posebnostmi in gospodarskimi proizvodi. Prav na tem polju so se pokazali prvi uspehi.

Začetki so delali znanstveniki vsak po svoji volji in naštju. Skupno, po etnotih vidikih so začeli delati razmeroma zelo pozno v 1846, ko je švicarski trgovec Henrik Koch zbral okoli sebe 16 za naravoslovje navdušenih amaterjev in nekaj znanstvenikov ter ustanovil društvo prijateljev naravoslovja. Potrebe po naravoslovnem društvu na širši podlagi so bile vedno večje. Društvo je ustanovilo zoološki muzej, ki ga je mesto l. 1852. priznalo za svojo ustanovo. Ob tej priliki je hrvatski rojak Adolf Stosić pred-

lagal, naj ustanovijo društvo, ki bo zajelo vse primorske naravoslovce in vse one, ki imajo interes na študiju morja in primorskega zaledja, kajti tedanji tržaški dijaki, ki so študirali na tujih univerzah, so prinesli domov vse drugačne pojma. Tedaj si je utirala pot v širše kroge naravoslovcev razvojna teorija. To je bil tudi čas velikih geografskih odkritij.

V tako pripravljenih tleh je kmalu vzklilo seme, ki so ga zasejali navdušeni prijatelji naravoslovja. Prišel je v Trst kot ravnatelj muzeja Poljak Simeon Syrski, izrazil organizatorski duh. V februarju 1874 je 16 tnoh, zbranih okoli Syrskega sklenilo ustanoviti naravoslovno društvo. Odbor je bil sestavljen 3. maja in društvo je 18. oktobra že začelo delovati. Glavni namen društva je bil študij živalstva in rastlinstva ter fizikalnih pogojev Jadrana, obenem seveda pospeševanje napredka naravoslovnih ved v Trstu in na Primorskem sploh.

V januarju naslednjega leta si je društvo zastavilo nalogo ustanoviti zoološki observatorij za morsko živalstvo in rastlinstvo ter za raziskovanje fizikalnih pogojev. Pehitela ga je dunajska vlada, ki je še istega leta ustanovila pri Sv. Andreju zoološko postajo, ki je 40 let — do l. 1915. tako uspešno delovala, da je postala znana povsod v znanstvenem svetu.

Zoološka postaja v Trstu je bila med najvažnejšimi te vrste na svetu. Njen zadnji ravnatelj pred prvo svetovno vojno Cori je bogato knjižnico prenesel na Dunaj. Odtod so jo italijanske oblasti zahtevale nazaj in jo dale na razpolago pomorskemu zavodu v Rovinju, ki je bil ustanovljen kot zametek že prej, a ni imel pogojev za obstoj, dočker je ovetel tržaški observatorij. Vsi protesti tržaških in drugih znanstvenikov niso nič pomagali. Knjižnica je ostala v Rovinju do sedanje svetovne vojne. Tik pred koncem so precej knjig odpeljali bodisi v Nemčijo bodisi v Italijo, nekaj pa so uničili vojaki, ki so bivali v poslopiju. Tako je žalostno končala ena izmed najboljših naravoslovnih knjižnic, ki obravnavajo probleme morja. Zoološka postaja pa tudi ni bila obnovljena, študij so si Tržičani to zelo želeli. Fasistična vlada je hotela Trst v vsakem pogledu podrediti drugim italijanskim lukam in institut za pomorstvo v Benetkah je odločil.

Hoteli so dati Trstu nekoliko nadomestilo in l. 1933 je pod vedstvom profesorja dr. Millerja vzraстал ob ribarnici akvarij, ki pa pomorskega zavoda, kakršni je bil zoološka postaja, ni mogel nadomestiti.

Razvoje naravoslovnega društva (Società Adriatica di Scienze Naturali) je žel svojo pot kljub neugodnemu razvoju zoološke postaje. Iz vseh tržaških naravoslovcev je izšlo mnogo znamenitih del o Jadranskem morju. Med dela, ki so se v tem okviru začela in večinoma drugod nadaljevala, moramo šteti dela naših znanstvenikov Hadžija, Cara, Kosa, Megušarja, Kuščerja, Zarnika in mnogih drugih.

Ob stoletnici pričetka organiziranja naporov za raziskovanje Jadrana je čas, da se spregovori tudi naši naravoslovci in začno misliti na obnovo tega znanstveno in gospodarsko tako važnega zavoda.

Toda še sredi prejšnje svetovne vojne, ko je Cankar v jasnodimni slutnji svoje pregodnje smrti pisal svoje globoko glovieske, toda mračne in v časih še kar brezupne «Poročbe iz sanj», je Župančič zapel svojo veliko vero v «Slovensko besedo», v svoje in narodove «Zarje Vidove», v vsačenje in zmago slovenstva in jugoslovenske državnosti.

V razdobju med dvema vojnama se je Župančič popolnoma obrnil v pozitivno delo za utrditve slovenske kulture. Njegova tragedija «Veronika Deseniška», tako bogata na pesniških lepotah, naj bi bila nekakna predslutnja jugoslovanstva edinstvi iz zgodovine. Toda to romantično gledanje se prav na tehnični zgodovini ni moglo obrdati. Ostale pa so pesniške in glovieske odlike pesništva.

Veliko pomembnejše je bilo njegovo trajno delo za razvoj slovenskega narodnega gledališča, kateremu je bil do leta leta dramaturg in pozneje upravniki. Njegovi prevodi Shakespearovih dram so postali zlati zakladniki slovenskega odra ter jih mremo smatrati bolj za izvirno delo kot pa za navadne prevode. Po mnenju strokovnjakov presegajo po svoji popolnosti večino Shakespearovih prevodov pri drugih narodih. Njegov prevod Rostandovega «Cyrana de Bergeraca» ne zaostaja prav nič za originalom.

Velika je bila Župančičeva skrb za čistost govorne slovenske besede in za pravilno odliko izgovarjajo. In nemojuna je njegova zasluga, da smo končno tudi v prosti kot se preje v poziciji nehalni zaostajati za drugimi kulturnimi narodi.

Ze se je delo, tik pred izbruhom druge svetovne vojne, da je Župančičeva originalna muza zamrla. Nekaj njenih odboleskov si še našel v «Ostrnicah», ki so izhajale v «Ljubljanskem zvonu», toda v glavnem si imel občutek, da je Župančičeva izvirna pesniška tvornost usahnla.

Komaj je kleti tujec s severa in zapadu «razčulil» nase svojo «kakor pobitega vola», se je v Župančiču spet prebudil sin, osrednji glasnik slovenskega naroda. Kot dr. Anton Pesnik je klical iz ilegalnih časopisov osvobodilne fronte svojemu narodu velike besede spodbude k borbi in vztrajanju ter se dalo in srcem priključil vseobči ustaji jugoslovenskih narodov. Ze 65 leten se je duševno vse spojil s partizanskim pokretom in nekateri izmed njegovih pesmi in te dobe, ki jih je nedavno izdal v zbirki «Zim-zelen pod snegom», spadajo med vrhunce njegove poezije.

Od nekdanj pozitiven glasnik življenja, njegovih tegob in njegovih radosti, poln neomajne vere v veliko bodočnost svojega in drugih slovenskih narodov, trdno verujoč v končno zmago slovenosti, poznavalec in prijatelj vseh velikih človeških vrednot, naj prihajajo z vzhoda ali zapada, je danes 69 letni Oton Župančič še zmerom ustvarjalec novih pesniških lepot, kakor tudi hrustelci vsega pozitivnega in vrednega v narodu in občeloški kulturi. S ponosom in hvalnočestno upira vanj svoj pogled ves slovenski narod, še prav posebno njega primorski del, saj so bili že pred davnimi leti njegova srčna bolečina nasi trpeti mejniki: Celovca, Maribor, Gorica, Trst! In kot po prvi svetovni vojni je tudi po tej vojni goreče pozdravil svoj glas za pravice in svobodo primorskih in korških Slovencev.

PRIZOR Z ZBOROVANJA OSVOBODILNE FRONTE NA KOROSKEM

SPOMINI S KOROSKE

Bilo je pred leti. V počitnicah smo se zbirali dijaki iz vseh krajev Primorske, da se spoznamo in razgovorimo. Pa smo šli na Višarje. Tam ni bilo toliko nevarnosti, prišla za zbiranje ob prostih dneh pa je bila izredna.

Preko kerastih gora smo šli čez krivine meje, ki so prav tam blele delile Slovence na tri dele.

Na Višarje so prihajali Slovenci iz vseh krajev. Mnogo stvari smo si povedali in se potolizili. Zbrani smo bili iz vse Primorske. Dan smo duška veselju in upanju s pesmijo, Gorenjci so spravali, od kje smo in niso nam verjeli, da smo Primorci. Koroski in Kanalske doline in oni tam od Brijuna in Žiljske doline so nas zamaknjeno poslušali.

«Zapojte se, že, že enterat, predno se razidemo, saj doma ne ememo prepevati in ne slišimo naše lepe pesmi!»

Tako so nas prosila Koroska dekleta in žene. Za slovo smo jim zapeli, tisto otono korosko «Gor čez levaro. Nihoder se nisemo

konca. V osadju mogočne, napvne gora, Spik, Montaz, tam pa Karavanca — to je Kanalska dolina. Poleti je tu prijetno letovišče, pozimi pa hrana smuka.

Prihajali so smudarji iz Trsta in Gorici, vsaki spobis pa so se jim nagajivo smejali, ker so padali kot snopi.

Koroska dekleta ali dečke so brhke, marljivo, bister glave, nekoliko otožne, fantje pa kot Goronci, visoki in kreпки, ponosni in ravnini kot njihove gora. Poleti so pasli krave na planinah, pozimi pa napravljali les. Podjetno ženske in moški so pa zaslužili oulubo denarja s romarji na Višarjah ali v vaških gostinlah. Na božičen večer so se zbrali brez

je večina ostala doma. Trdno so se držali domače grude in svojih gor.

Ali mlade fantje so pobrali in mnogo jih je padlo. Ubogi fantje! Bil so zadnji dnevi Nemčije. Poslušal sem dva Nemca v Beljaku. Eden se je zgražal, ker je slišal gostilničarja domačina govoriti slovensko s domačini, na mnogih napisih je videl budna, nemška imena! Pa mu je drugi Nemoz zaspno objamnil, da so v Beljaku, da tam je ze «vrv-dišča», tam da so Slovenci. Pošpetovali so si tudi, da ni varno hoditi izven mesta, koroski partizani da napadajo ze davno po Rožni dolini in celo tam gori na Svetski planini. Vsak vojak je čutil, da ni tam na varnem, da ni na svojih tleh, kljub temu pa se govorijo o nedeljnih avstrijskih Koroski.

Ko sem vprašal Nemca, kaj pomeni Grlica (gorovje severno-zapadno od Osojskega jezera), me je samo strito pogledal.

Ko sem ob povratku stopil na koroska tla, se mi je edelo, da sem že doma, pozdravila me je naša beseda in naša zemlja. Tu sem srečeval osanke essosovskih banditov, ki so bežali pred pa-

tizani, ki so udrihali po njih iz vseh krajev. Veselila se je gospodinja, ko mi je na vse zgodaj segrela mleko. Upala je, da je konec trpljenja, saj fasistov in Italijanov ni bilo več. Nemci pa so bežali. «Kdo drugi bo tu nogo Jugoslavijafa? Tako je zaspljivo povpraševala. Ali od vseh teroristkna Koroska je sedaj svetitve vseh slovencev, ki jo strahujejo.

V tem objavnem pobočju čakajo sedaj vasice tam ob Dravi in pri Fužinskih jecirih. Rabeljsko jezero je že bolj temno, rñhi so temni gozdovi.

Ali bo zasijala tudi sem svoboda našemu narodu, tej naši deželi, ki je bila zibka našega življenja? Zvonovi Rabeljskega jezera bodo zaslonili, vsilpela bodo temni smrekoviti gozdovi, Drava bo veselo sepetala tan! Če ne, in tega ne sme biti več se do pa se otožno razlegaia po nesrečni Koroski ona mila, žalostna koroska narodna «Gor čez levaro» — do-kler ne bo tudi ta kočček naše zemlje ztrčena s svojo celoto. In ta dan bo prav gotovo napačji, trpljenje Koroske ne bo zaman.

VLJUVODSKI PRIZOR NA GOSPODSTVENEM POLJU

